

DESPRE VALOAREA PEIORATIVĂ A SUFIXULUI NEOLOGIC *-OID* ÎN LIMBA ROMÂNĂ ACTUALĂ

ADRIAN CHIRCU

Universitatea „Babeș-Bolyai”

Cluj-Napoca

„Un rol important în buna formare, dar și în acceptarea creației lexicale (a inițiativei individuale) revine analogiei...”¹

Adriana Stoichițoiu Ichim

0. În ultimele decenii, societatea românească a cunoscut transformări majore, care s-au reflectat și asupra limbii, în special în ceea ce privește lărgirea inventarului lexical și valorificarea modalităților de constituire de noi unități lexicale, în conformitate cu posibilitățile oferite de sistem și cu necesitățile vorbitorilor.

1. Aceste schimbări i-au determinat pe lingviști să urmărească cu interes spiritul dinamic al lexicului, cu scopul de a repera și de a circumscrie anumite fapte de limbă, care să ilustreze mutațiile survenite ori tendințele apărute, la nivel lexical ori semantic. Astfel, unii specialiști s-au aplecat asupra viețuirii cuvintelor², iar alții, asupra dinamicii lexico-semantice interne din limba actuală³, prin aceasta din urmă înțelegând „etapa cea mai recentă (incluzând și momentul «prezent») a limbii române.”⁴

¹ Adriana Stoichițoiu Ichim, *Creativitate lexicală în româna actuală*, București, Editura Universității din București, 2006, p. 14.

² Marius Sala, *Aventurile unor cuvinte românești*, vol. I-II, București, Editura Univers Enciclopedic, 2005-2006.

³ Pentru unele aspecte privitoare la formarea de noi unități lexicale în româna actuală, a se consulta și Elena Trifan, *Formarea cuvintelor în publicistica actuală. Derivarea (perioada 1990-2001)*, Cluj-Napoca, Editura Digital Data, 2010, *passim*. De asemenea, a se consulta și Cristian Moroianu, „Derivatele românești recente între lingvistică și extralingvistică”, în Thede Kahl, Larisa Schippel (eds), *Kilometer Null. Politische Transformation und gesellschaftliche Entwicklungen in Rumänien seit 1989*, Berlin, Frank & Timme GmbH Verlag, 2011, p. 339-356.

⁴ Valeria Guțu-Romalo, *Aspecte ale evoluției limbii române*, București, Editura Humanitas Educațional, 2005, p. 251.

1.1. De pildă, Florica Dimitrescu acordă o atenție specială tendințelor ivite în sfera vocabularului, analizând feluritele „fațete ale evoluției lexicale de tipul îmbogățirii cu termeni creați de curând în limba noastră prin mijloace interne sau împrumutați din surse predominant romanice”⁵, iar Adriana Stoichițoiu Ichim observă că „bogăția și diversitatea formațiilor sufixale apărute în presa postdecembristă confirmă faptul că [...] româna își păstrează caracterul de limbă derivativă de tip sufixal, ce o apropie – sub aspect structural – de franceza contemporană.”⁶

1.2. La rândul său, într-o lucrare relativ recentă, Rodica Zafiu subliniază faptul că româna se remarcă printr-o diversitate stilistică, „determinată de multiplicarea și diferențierea situațiilor de comunicare, a contextelor de uz; se înțelege că o asemenea diversitate nu individualizează româna între alte limbi moderne [...], ci deosebește într-o anumită măsură limba actuală de cea din secolele trecute.”⁷

2. În ceea ce ne privește, ne raliem acestor direcții interpretative, propunându-ne să discutăm pe marginea situației actuale a sufixului *-oid*, care și-a lărgit semnificația dobândind o valoare depreciativă în româna cotidiană, anticipată, de altfel, de către cei care au investigat funcționarea acestui sufix.

2.1. În limba română, în principal, sufixul *-oid* cunoaște următoarele semnificații „care seamănă cu, care are forma de, care este precum, care are aspect de” și trebuie să fi intrat odată cu derivatele din limba franceză, ce conțin acest element de formare de unități lexicale. În această limbă, *-oïde* reprezintă o variantă a sufixului *-ide*, care provine din limba greacă (*-eidês < eidos* „aspect, formă”), unde rostul vocalei *o* era de a face legătura între baza derivativă și sufix.

În limba-sursă a majorității împrumuturilor românești ce au în structura lor afixul asupra căruia ne aplecăm în acest studiu, respectiv în franceză, adjectivele ori substantivele în *-oïde* „sont tirés ou imités des adjectifs grecs en *-eidês*. Dans la plupart de ces adjectifs, le premier élément se terminait en *-o*. C’est à la suite d’une fausse coupe que le français a dégagé un suffixe *-oïde* et non *-ide*.”⁸

E interesant faptul că, în cadrul mai amplului proces de îmbogățire lexicală și de creare a limbajului științific, limba franceză a calchiat sau a împrumutat, în acest caz, un model destul de răspândit în limba greacă (*choroïde* „în formă de membrană” < gr. *khoroëidês*; cf. *khorion* „membrană”; *xiphoïde* „în formă de sabie” < gr. *xiphoeidês*; *xiphos* „sabie”) pe care, ulterior, l-a adoptat și pe care l-a transmis și altor

⁵ Florica Dimitrescu, *Teme lexicale actuale* (începutul secolului al XXI-lea), București, Editura Academiei Române, 2014, p. 23.

⁶ Adriana Stoichițoiu Ichim, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*, București, Editura ALL Educațional, 2001, p. 19.

⁷ Rodica Zafiu, *Diversitate stilistică în româna actuală*, Editura Universității din București, 2001, p. 7.

⁸ Jean Bouffartigue, Anne-Marie Delrieu, *Trésors des racines grecs*, Paris, Éditions Belin, 2013, p. 41.

limbi europene, prin intermediul împrumuturilor neologice făcute de acestea.⁹ Însă istoria acestui sufix este mult mai complexă decât pare la prima vedere. De fapt, sufixul grecesc *-eidês* trimite la o rădăcină *eid/id*, care se referă la viziune (îndo-europeanul **weid/*wid* „a vedea”; cf. lat. *videre*), iar cuvintele grecești care îl conțin „peuvent dénoter non seulement la forme visible, mais aussi la structure abstraite”¹⁰ (cf. gr. *idea / idêa* „formă care se vede”, *idein* „a vedea”).

2.2. Asupra originii, asupra semnificațiilor ori a rolului afixului *-oid*, s-au pronunțat, la noi, o seamă de lingviști, ale căror opinii nu au fost întotdeauna concordante. De pildă, Theodor Hristea consideră că acest sufix se alătură unei întregi serii sufixale de tip neologic (*-em*, *-icol*, *-(l)on*, *-(i)vor*), care ilustrează că „româna continuă să rămână o limbă de tip derivativ” prin excelență.¹¹ În schimb, Finuța Hasan consideră că ne aflăm în prezența unui element cu statut dublu, respectiv sufix și element de compunere¹², opinie împărtășită și de unii autori francezi¹³, dar de care se detașează Luiza Seche, socotindu-l sufix, în linia propusă de către Theodor Hristea.¹⁴

2.3. În raport cu descrierea sufixului în chestiune în cea dintâi monografie¹⁵, am constatat că au survenit anumite modificări, care merită să fie semnalate. În primul rând, este vorba despre lărgirea inventarului inițial stabilit¹⁶ prin împrumutarea unor termeni ce conțin acest sufix, cu un înțeles adeseori greu de perceput.

2.3.1. Majoritatea derivatelor în *-oid* au fost preluate din limba franceză (mai rar din engleză) și caracterizează limbajele specializate, în special din domeniul precum medicina, biologia, chimia sau geologia.

2.3.2. Dat fiind numărul lor destul de însemnat, am reținut, spre exemplificare, doar derivatele ce au un caracter științific și care încep cu literele A-D: *adenoid* „care aparține țesutului glandular”, *adipoid* „cu aspect de grăsime”, *aftoid* „cu aspect de aftă”, *amiboid* „în formă de amibă”, *android* „robot cu aspect uman”, *angeloid* „asemănător cu un înger”, *antracoid* „cu aspect de antrax”, *arahmoid* „asemănător cu o

⁹ Pentru alte detalii, a se vedea Ibidem, p. 41-42. Acești autori observă că, în franceză, „-oïde est devenu un suffixe indépendant capable de se joindre à n'importe quel mot.”

¹⁰ Ibidem, *op. cit.*, p. 42.

¹¹ Theodor Hristea, *Probleme de etimologie. Studii, articole, note*, București, Editura Științifică, 1968, p. 33. Pentru alte aspecte privitoare la împrumuturile recente de proveniență latino-romanică, a se consulta și Cătălina Iuliana Pînzariu, *Neologismele românești cu etimologie multiplă latino-romanică*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, *passim*.

¹² Finuța Hasan, „Formanți cu statut dublu”, în *Studii și cercetări lingvistice*, XXIV, nr. 5, 1973, p. 557-563, .

¹³ *Le Robert illustré. Dictionnaire des éléments de formation*, <http://www.lerobert.com/le-robert-illustre/pdf/dictionnaire-des-elements-de-formation.pdf> (consultat în 25. 04. 2017), p. viii.

¹⁴ Luiza Seche, „Sufixul -oid”, în *Limba română*, XXV, nr. 5, 1976, p. 535.

¹⁵ Luiza Seche, *art. cit.* p. 535-538.

¹⁶ Ibidem, p. 535-538.

pânză de păianjen”, *artioploid* „cu număr par de seturi cromozomiale”, *bacteroid* „cu aspect de bacterie”, *balanoid* „cu aspect de ghindă”, *bisfenoid* „formă cristalografică închisă, constituită din două perechi de fețe triunghiulare”, *blastoid* „în formă de mugur, echinodermă fosilă”, *centroid* „punct în spațiu care se mișcă cu o viteză egală cu viteza medie a obiectelor cerești”, *cerebroid* „care se aseamănă cu creierul”, *cestoid* „de forma unei cingători”, *cilindroid* „care are forma unui cilindru”, *clinoid* „în formă de pat”, *concooid* „ca scoica”, *condiloid* „care are forma unui condil”, *cricooid* „în formă de inel”, *cristaloid* „care are înfățișarea unui cristal, care seamănă cu un cristal”, *ctenoid* „în formă de pieptene”, *cuboid* „de formă aproximativ cubică”, *dactiloid* „în formă de deget”, *deltoid* „în formă de triunghi, mușchi al articulației”, *dendroid* „în formă de arbore sau de arbust”, *dermoid* „asemănător cu pielea, tumoare conținând părți constitutive ale pielii”, *desmoid* „asemănător cu un ligament”, *didiploid* „cu un număr dublu de cromozomi diploizi”, *difteroid* „cu aspect difteric”, *dihaploid* „cu două perechi de nucleii haploizi”, *diploid* „cu număr dublu de cromozomi”.¹⁷

2.4. În afara acestor împrumuturi din limbajele de specialitate, s-au împrumutat din franceză și o serie de termeni depreciativi (*cretinoid*, *imbeciloid*, *isteroid*, *paranoid*, *stupidoid*)¹⁸, întrebuințați, în bună măsură, în limbajul psihiatric, dar nu în mod absolut (*bizaroid*).¹⁹ Plecându-se probabil de la aceste modele franceze, s-au creat analogic, în româna vorbită, un număr de adjective peiorative (mai rar substantive), care sancționează sau reliefează anumite trăsături de caracter negative ori de conduită indecentă în societate.

2.4.1. Pentru astfel de situații, Zorela Creța observă că „preferința de a se atașa [sufixe] la teme peiorative datează încă din limba de origine, de unde noi le-am moștenit sau le-am împrumutat mai ales în cuvinte depreciative, a căror valoare afectivă dată de teme s-a extins și asupra sufixelor.”²⁰

2.4.2. Luiza Seche semnalează această tendință aflată încă la început, însă o ilustrează doar cu baze derivative neologice sau cu împrumuturi deja derivate cu sufixul *-oid*, care nu pot fi considerate creații pe tărâmul limbii române.

Lingvistica bucureșteană releva, cu ani în urmă, că „sensul fundamental al sufixului, acela de «asemănare», raportat la noțiuni materiale”, s-a transferat în plan abstract, vizând însușiri spirituale „de tipul, având calitatea, comun cu, ca și”, cu o puternică valoare expresivă (*cretinoid*, *imbeciloid*, *legionaroid*, *liricooid*, *scepticooid*, *subtiloid*, *umanoid*) și că e interesant „faptul că evoluția semantică a urmat o linie

¹⁷ Pentru mai multe exemple, a se accesa linkurile <http://www.toatecuvintele.ro/care-se-termina-cu/oid/4> și <http://www.cuvintecare.ro/cuvinte-care-contin-oid.html>.

¹⁸ Ultimul din această serie cunoaște și un dublet apărut pe terenul limbii române (*stupizoid*).

¹⁹ Jean Bouffartigue, Anne-Marie Delrieu, *lucr. cit.*, p. 40, remarcă și ei faptul că „le suffixe *-oïde* peut également entrer dans des formation humoristiques, comme *bizarroïde*.”

²⁰ Zorela Creța, „Sufixe peiorative”, în Al. Graur, Mioara Avram (coord.), *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. al IV-lea, București, Editura Academiei Române, 1967, p. 184.

descendentă, conducând la o regresie sau o degradare a sensului original [...], căpătând o valoare peiorativă, glumeață sau ironică²¹, poate ușor augmentativă.

2.4.3. Aceeași valoare disprețuitoare poate fi reperată și în domeniul lingvistic catalan sau spaniol, unde lingviștii au observat că afixele *pseudo-* și *-oid* „són dos formants peyoratius quan creen neologismes de llengua general.”²²

2.4.4. În limba română, lărgirea de semnificație a sufixului trebuie pusă pe seama unei tendințe de diversificare ori de nuanțare stilistică, apărută ca urmare a supralicitării unor termeni, imprimându-le acestora nuanță ironică, depreciativă, al cărei rol este de a reliefa anumite trăsături de caracter, pornindu-se, uneori, de la semantismul bazei derivative, care, în multe cazuri, este un adjectiv sau un substantiv cu înțeles peiorativ.²³ Precizăm că cele două valori semantice ale afixului, asemănare, respectiv depreciere, nu se exclud, ci, mai degrabă, sunt complementare, ultima dintre acestea fiind încărcată stilistic, plasând derivatul în clasa termenilor desconsideranți.

2.5. Derivatele depreciative cu afixul *-oid* identificate de noi sunt: *afaceroid* („De ce s-a privatizat instituția prezidențială mai mult decât a făcut-o Traian Băsescu prin camarila sa *afaceroidă* ?”; www.clipa.com, accesat 7.05.2017), *banaloid* („...cum să zic, *banaloidă*, o simplă parodie la un film pentru un festival de film.”; mihneamaruta.ro, accesat 15.05.2014); *bisericoïd* („Să scrii mai des despre rigiditatea de tip *bisericoïd*”²⁴; alphablog.ro, accesat 8.05.2017), *bizaroid* („...copiii voștri vor învăța o limbă *bizaroidă*, cu rare urme franțuzești”; www.hotnews.ro, accesat 23.05.2017), *blegoid* („...vocabularul insultător-*blegoid* pe care-l folosește Filip, la adresa unui stat...”; forum.md, accesat 11.11.2016), *catastrofoïd* („Și pentru taxarea lenii, și pt. taxarea presei *catastrofoïdă*” [sic !]; www.hotnews.ro, accesat 13.07.2017), *caterincoïd* („...filmul nu e un simplu blockbuster ortodox *caterincoïd*-autoreferențial”; www.cinemagia.ro, accesat 15.04.2017), *cioroid* („La ce *cioroizi* sunt în Franța, romii sunt parfum...”; hotnews.ro, accesat 7.05.2017), *cocalaroid* („...al doilea specimen este exact modelul *cocalaroid* pur românesc.”; www.phonecto.com, accesat 5.05.2017), *comunistoïd* („Comportamentul *comunistoïd* este cel al asumării jumătăților de măsură”; www.gandul.info, accesat 4.05.2017), *corporatistoïd* („Oare ce *corporatistoïd* englezotard s-o fi gândit la asta, frate ?”; samoreu.blogspot.com, accesat 12.05.2017), *coruptoïd* („*Coruptoïdul* nesimțitoid Severin e o rușine pentru România”; archive.li/J5gww, accesat 3.03.2017), *creduloïd* („...o luăm pe partea spirituală, unde 90% din *creduloizi* consideră că preții sunt undeva la piciorul lui Dumnezeu”;

²¹ Finuța Hasan, *art. cit.*, p. 537.

²² Sílvia López et alii, „Dos formants peyoratius: el prefix *pseudo-* i el sufix *-oide*”, în Maria Teresa Cabré, Judit Freixa, Elisabet Solé (eds), *Léxic i neologia*, Barcelona, Institut Universitari de Lingüística aplicada, segona edició, 2008, p. 235.

²³ Pentru aspecte care privesc sufixele peiorative, a se consulta Zorela Creța, *art. cit.*, p. 177-194.

²⁴ Vezi și *infra politicoïd*.

<https://forum.softpedia.com>, accesat 20.04.2017), *creștinoid* („E amuzant cât de îngrijorat e acest predicator *creștinoid* de soarta ereticilor”; oenoada.blogspot.com, accesat 15.04.2017), *criminaloid* („...cred că asta nu-l scuza pentru profilul și apetența *criminaloidă*.”; www.matus.ro, accesat 11.04.2017), *deșteptoid* („Dacă ești așa [sic !] *deșteptoid*, spune ce grupare de două cifre conține 6...”); forum.bisericasatanista.org, accesat 16.03.2017), *dobitocoid* („...tu erai chelnerașul la Londra sau ăla era alt *dobitocoid*?”; www.digisport.ro, accesat 22.03.2017), *dreptoid* („Cât despre celălalt *dreptoid*, domnișoru’ Ungureanu este un robot.”; <https://issuu.com>, accesat 5.04.2017), *fascistoid* („A fost o lovitură de stat executată cu lovituri *fascistoide* și legionaroid.”; archive.li/J5gwv, accesat 3.03.2017), *fraieroid* („...iar kodakul e un obosit de digital second-hand pe care numai un *fraieroid* notoriu ar putea să dea 200\$”; cluburimontane.org, accesat 10.04.2017), *habarnoid* („Te-aș numi *habarnoid*, dar știu că procedura recunoașterii paternității unei specii noi e întortocheată”; <https://forumsoftpedia.com>, accesat 11.04.2017), *istericoid* („Constatăm că se continuă o campanie mediatică de tip *istericoid*...”); www.cutremur.ro, accesat 9.05.2017), *îndoctrinaloid* („Pentru mine, laicul tembeloid²⁵ (*îndoctrinaloid* și bisericoid) e o infracțiune.”; www.eva.ro, accesat 7.05.2017), *legionaroid*²⁶, *maneloid* („...pentru că soundul este mult prea rafinat pentru un public *maneloid*.”; alexutzu-kappy.blogspot.com, accesat 18.05.2017), *liberaloid* („...a căruia obiectivitate *liberaloidă* îi permite să facă dina lb negru și viceversa.”; hotnews.ro, accesat 15.05.2017), *mitocanoid* („...printr-o mansardare aventuristă și *mitocanoidă*, creându-se astfel o corcitură de arhitectură neoromânească”; <https://jurnaldesighisoara.wordpress.com>; accesat 29.04.2017), *mizeroid* („...replică la articolele absolut *mizeroid* ale lui CTP”; www.quebec.ro, accesat 2.05.2017), *nebunoid* („Ia cât mai multe medicamente popii și moderatorului emisiunii care îl trata pe *nebunoid* cu respect.”; www.forum.hotnews.ro, accesat 6.05.2017), *nesimțitoid*²⁷, *ofticoid*²⁸, *penaloid* („Mai jos o nouă mostră de «jurnalism» cu simbricie *penaloidă*.”; www.fsanp.ro, accesat 5.05.2017), *politicoid* („Comercialismul *politicoid* de BORmașină face casă bună cu politicianismul bisericoid de tip comercial.”; www.timesnewroman.ro, accesat 15.04.2017), *prostoid* („Un *prostoid*, de asemenea român, tot zicea cu altă ocazie, că, de fapt, toate maimuțele fac ceea ce face o gimnastă”; m.ziare.com, accesat 5.03.2017), *ranchiunoid* („Jos profesorii stupizoizi, comunistoizi, țâfnozi, *ranchiunoizi*, ofticoizi... !”; www.ziardecluj.ro, accesat 1.03.2016), *retardoid* („...dar mai toate să fie de esență *retardoidă*.”; www.cugetliber.ro, accesat 1.05.2017), *securistoid* („Sistemul *securistoid* în România

²⁵ A se vedea *infra tembeloid*.

²⁶ Vezi *supra fascistoid*.

²⁷ Vezi *supra coruptoid*.

²⁸ Vezi *infra* exemplul pentru *ranchiunoid*.

acționează la rupere.”; jurnalul.ro, accesat 10.12.2016), *socialistoid* („...și de aceea prima la care vreau să mă refer este aceea că modelul propus de mine este unul «*socialistoid*»”; www.radcraciun.ro, accesat 17.05.2017), *stângoid* („...toleranța cere să tratezi mai bine un *stângoid*.”; forum.computergames.ro, accesat 15.03.2017), *stresatoid* („Îmi place să mă uit la oameni, pe care-mi place să-i cred normali, nu *stresatoizi* materialști...”); nonkipple.blogspot.com, accesat 20.05.2017), *stupizoid* („...unii se dezic radical și fățiș de dictatorialul *stupizoid* al MLI...”); forum.stupăritul.com, accesat 11.05.2017), *șmecheroid* („Este amuzant modul *șmecheroid* în care îl aduceți în discuție pe Traian Băsescu.”; https://decablogulmuschetarilor.wordpress, accesat 15.02.2017), *tâmpitoid* („...cât de *tâmpitoid* poate fi șobolanul rozaliu.”; www.pressalert.ro, accesat 4.10.2015), *tembeloid* („Eddie Murphy m-a terminat mereu cu zâmbetul lui *tembeloid*...”); https://christianchinabirta.ro, accesat 27.12.2012), *tristoid* („...o labă *tristoidă* de roșie amintire”; https://tavanulfals.wordpress.com, accesat 20.06.2016), *teroristoid* („...kaghebiștii au încropit o amenințare *teroristoidă*.”; https://forum.softpedia.com), *țărănoid* („...în schimb vor nunți cu dar, de prost gust, cu manele, pline de invitați *țărănoizi* și *țiganoizi*.”; www.crestinortodox.ro, accesat 10.05.2017), *țiganoid* („Gusturile românilor au fost limitate doar la tot ceea ce este *țiganoid* și needucat...”); www.cinemagia.ro, accesat 6.05.2017), *unguroid* („...și prietenii noștri *unguroizi* știu acest lucru.”; vanatorul.blogspot.com, accesat 11.03.2017).

Considerăm că, în afara acestor derivate, mai pot fi reperate și altele, care dovedesc că lexicul limbii române este în plină dezvoltare, derivarea cu sufixul *-oid* fiind activă, ceea ce sugerează că nu poate fi exclusă o creștere sensibilă a numărului de unități lexicale depreciative.

2.6. La o analiză atentă a inventarului realizat *supra*, se poate observa că majoritatea bazelor derivative sunt, la rândul lor, depreciative, ceea ce face ca rolul sufixului *-oid* să fie dublu: pe de o parte, să exprime deprecierea, iar, pe de altă parte, să o intensifice, apropiindu-se de augmentative.²⁹

2.6.1. Precum în alte cazuri, avem a face cu un sufix a cărui valoare peiorativă este, adesea, una secundară, ce poate fi explicată, în mare măsură, și prin influența bazelor depreciative la care s-a atașat, formându noi unități lexicale.³⁰

2.6.2. De asemenea, se poate remarca că o serie de termeni au baze derivate românești, vechi și foarte vechi, ceea ce exclude considerarea lor drept împrumuturi neologice. Ne aflăm, în fapt, în majoritatea cazurilor, în prezența unor derivate certe pe tărâm românesc (de pildă, *bisericoïd*, *dobitocoïd*, *fraieroid*, *mitocanoïd*, *șmecheroid* etc.).

²⁹ Pentru discuții referitoare la sinonimia afixală, a se consulta Cristian Moroianu, *Motivarea formală a relațiilor semantice. Sinonimia analizabilă*, București, Editura Universității din București, 2016, p. 35-132.

³⁰ Zorela Creța, *art. cit.*, p. 191.

2.6.3. În perspectivă semantică, se poate observa că bazele derivate au semnificații diverse, detașându-se totuși termenii familiari (mai mult sau mai puțin depreciativi), cei argotici, cei din sfera politicului, unele etnonime sau elemente lexicale referitoare la trăsături de caracter negative, cuvinte care participă adesea la procesul derivativ și a căror întrebuițare frecventă are drept rezultat constituirea unor familii de cuvinte cu mulți membri constitutivi.

2.6.4. În afara unor cuvinte neologice cu proveniență sigură (de exemplu, *cretinoid*, *criminaloid* ori *imbeciloid* etc.), rămâne să se urmărească în detaliu dacă derivatele cu baze neologice sunt într-adevăr împrumuturi lexicale ca atare (mai rar calcuri lingvistice) ori s-au format pe tărâm românesc. Nu trebuie exclusă însă nici originea dublă a derivatelor ce au în structura lor afixul *-oid* (*stupidoid* vs. *stupizoid* sau *liberaloid*).

2.6.5. În mare măsură, crearea și folosirea derivatelor în *-oid* se explică prin necesitatea de a sancționa anumite comportamente, de a evidenția trăsături de caracter, de a sugera unele orientări politice ori implicații sociale ale unor indivizi, considerate inadecvate de către cel care dorește să le semnaleze sau chiar să le reliefeze. Am putut constata că glisarea termenilor din limbajele specializate înspre termenii depreciativi nu este semnificativă, excepție făcând termeni din limbajul psihiatric, precum *cretinoid*, *imbeciloid* ori *paranoid*.

2.6.6. După cum se poate observa, exemplele au fost excerptate de pe internet, care reprezintă barometrul dinamicii lexicale actuale, în ciuda faptului că, uneori, ne aflăm în prezența unor creații lexicale de circumstanță, având caracter efemer, însă înregistrarea mai multor ocurențe arată că se răspândește valoarea depreciativă a sufixului investigat.

2.6.7. Adesea, în cazul unora dintre aceste derivate, este dificil să precizăm valoarea morfologică a bazei derivate, care poate fi un adjectiv ori un substantiv, însă dezambiguizarea morfologică a derivatului obținut se poate face în context. Chiar dacă nu se referă în mod special la acest sufix, Viorica Goicu ține să precizeze că „unele adjective pot fi substantivate, dar și unele substantive pot fi întrebuițate ca adjective, fenomen care nu modifică funcția principală a sufixului.”³¹

Ion Coja consideră că atragerea adjectivelor în astfel de procese derivate poate fi explicată prin faptul că, „în mod obișnuit, se trece cu vederea ceea ce e normal în comportarea unui om și se dă atenție defectelor sale. Față de persoanele care au aceste defecte, atitudinea firească a oricărui vorbitor a fost ironia, batjocura, satira

³¹ Viorica Goicu, *Derivarea cu sufixe neologice în româna contemporană*, Timișoara, Editura Augusta, 2002, p. 40. De asemenea, vezi Silvia López et alii, *lucr. cit.*, p. 235.

oprobriul și chiar imprecăția. Această atitudine se manifestă în limbă prin substantivarea adjectivelor care denumesc defecte.”³²

3. Numărul relativ ridicat de derivate în *-oid* revelate în studiul nostru vin să întărească afirmațiile anticipatoare ale Luizei Seche de acum mai bine de patruzeci de ani, care susținea, într-un ton optimist, că acest sufix expresiv are capacitatea „de a forma cuvinte care să exprime economic, precis și nuanțat valorile respective, [fiind] un sufix viu, cu sensuri bine delimitate și cu șanse de a deveni și mai productiv.”³³

BIBLIOGRAFIE

Studii și articole:

Bouffartigue, Jean, Delrieu, Anne-Marie, *Trésors des racines grecs*, Paris, Éditions Belin, 2013.

Coja, Ion, „Substantivarea adjectivelor care denumesc însușiri negative”, în Al. Graur (coord.), *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. al III-lea, București, Editura Academiei Române, 1967, p. 279-283.

Creța, Zorela, „Sufixele peiorative”, în Al. Graur, Mioara Avram (coord.), *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. al IV-lea, București, Editura Academiei Române, 1967, p. 177-194.

Dimitrescu, Florica, *Teme lexicale actuale* (începutul secolului al XXI-lea), București, Editura Academiei Române, 2014.

Finuța Hasan, „Formanți cu statut dublu”, în *Studii și cercetări lingvistice*, XXIV, nr. 5, 1973, p. 557-563.

Goicu, Viorica, *Derivarea cu sufixe neologice în româna contemporană*, Timișoara, Editura Augusta, 2002.

Guțu-Romalo, Valeria, *Aspecte ale evoluției limbii române*, București, Editura Humanitas Educațional, 2005.

Hristea, Theodor, *Probleme de etimologie. Studii, articole, note*, București, Editura Științifică, 1968.

López, Sílvia et alii, „Dos formants pejoratius: el prefix *pseudo-* i el sufix *-oide*”, în M. Teresa Cabré, Judit Freixa, Elisabet Solé (eds), *Léxic i neologia*, Barcelona, Institut Universitari de Lingüística aplicada, segona edició, 2008, p. 235-248.

Moroianu, Cristian, *Motivarea formală a relațiilor semantice. Sinonimia analizabilă*, București, Editura Universității din București, 2016.

Moroianu, Cristian, „Derivatele românești recente între lingvistică și extralingvistică”, în Thede Kahl, Larisa Schippel (eds), *Kilometer Null. Politische*

³² Ion Coja, „Substantivarea adjectivelor care denumesc însușiri negative”, în Al. Graur (coord.), *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. al III-lea, București, Editura Academiei Române, 1967, p. 282-283.

³³ Luiza Seche, *art.cit.*, p. 538.

- Transformation und gesellschaftliche Entwicklungen in Rumänien seit 1989*, Berlin, Frank & Timme GmbH Verlag, 2011, p. 339-356.
- Pînzariu, Cătălina Iuliana, *Neologisme românești cu etimologie multiplă latino-romanică*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2014.
- Sala, Marius, *Aventurile unor cuvinte românești*, vol. I-II, București, Editura Univers Enciclopedic, 2005-2006.
- Seche, Luiza, „Sufixul -oid”, în *Limba română*, XXV, nr. 5, 1976, p. 535-538.
- Stoichițoiu Ichim, Adriana, *Creativitate lexicală în româna actuală*, București, Editura Universității din București, 2006.
- Stoichițoiu Ichim, Adriana, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*, București, Editura ALL Educațional, 2001.
- Trifan, Elena, *Formarea cuvintelor în publicistica actuală. Derivarea (perioada 1990-2001)*, Cluj-Napoca, Editura Digital Data, 2010.
- Zafiu, Rodica, *Diversitate stilistică în româna actuală*, Editura Universității din București, 2001.

Site-uri web:

<http://www.cuvintecare.ro/cuvinte-care-contin-oid.html> (consultat în 16.04.2017).

REF = *** (2017), *Le Robert illustré. Dictionnaire des éléments de formation*, <http://www.lerobert.com/le-robert-illustre/pdf/dictionnaire-des-elements-de-formation.pdf> (consultat în 25. 04. 2017).

<http://www.toatecuvintele.ro/care-se-termina-cu/oid/4> (consultat în 15.04.2017).

SUR LA VALEUR PEJORATIVE DU SUFFIXE NEOLOGIQUE -OID EN ROUMAIN ACTUEL

Résumé

Dans son étude, l’auteur se propose de suivre le fonctionnement du suffixe néologique *-oid*, dans la langue roumaine actuelle. Celui-ci ne caractérise pas seulement les vocabulaires spécialisés puisqu’il est également repéré de plus en plus dans le langage quotidien. Par rapport à d’autres suffixes néologiques, l’affixe en question reste productif, contribuant à la formation de nombreux dérivés, ayant des racines héritées ou néologiques. Les exemples ont été repérés sur des sites Internet, source qui illustre bien la dynamique lexicale de la langue.

La reprise des discussions sur le rôle de cet affixe s’explique par le nombre important d’unités lexicales dans la langue parlée de nos jours.

Cette démarche relève les larges possibilités combinatoires de la langue roumaine, ainsi que le pouvoir dérivatif d’un suffixe qui, à part sa valeur générale de similitude, a une valeur dépréciative.

Mots-clés: *le roumain actuel, suffixe, lexique, expressivité, Internet.*